

9. Нікулочкіна О., Петрик О. Вплив Інтернет-середовища на особистість молодшого школяра [Електронний ресурс] / О. Нікулочкіна, О. Петрик. – Режим доступу: <http://www.ukrdeti.com/firstforum/p35.html>
10. Правила мережевого етикету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/distance/articles/02/>
11. Трофимов О. Є. Педагогічні напрями використання заходів і засобів інтернет-ресурсів у виховному процесі / О. Є. Трофимов // Виховна робота в школі. – 2015. – № 9. – С. 15–17.
12. Чуяс О. В. Вплив комп'ютера на психіку дитини : поради батькам / О. В. Чуяс // Шкільному психологу. Усе для роботи : науково-метод. журн. - 2012. - № 5. - С. 29-35
13. Що роблять діти в соціальних мережах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://мордашки.com/shho-roblyat-diti-v-socialnix-merezhax/>

Манжелій Н.М.
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової і дошкільної освіти
ПНПУ імені В. Г. Короленка

САМОСТІЙНА РОБОТА ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

У статті розкрито сутність самостійної роботи, її місце у процесі фахової підготовки майбутнього вчителя початкової школи. Охарактеризовані функції, форми та види самостійної роботи студентів, висвітлені вимоги до її організації.

Сучасне суспільство пред'являє випускнику вищого навчального закладу особливі вимоги, серед яких важливе місце посідають високий професіоналізм, активність, творчість, самостійний пошук вирішення різноманітних проблем. В умовах включення України до Болонського освітнього процесу особливо гостро постає питання організації та контролю самостійної роботи студентів. За кредитно – модульної системи організації процесу навчання самостійна робота набуває особливого значення, оскільки передбачає переорієнтацію на

індивідуально – диференційовану, особистісно орієнтовану діяльність, яка б сприяла формуванню навичок самостійного отримання знань, розвитку пізнавальної активності, самостійності, навичок самоосвіти, які необхідні майбутньому фахівцю. Самостійна робота не лише формує у майбутніх педагогів навички здобуття знань, що важливо для здійснення неперервної освіти протягом подальшої трудової діяльності, а й має велике виховне значення, оскільки формує самостійність як професійну якість, що відіграє істотну роль у структурі особистості сучасного спеціаліста.

Проблема самостійної роботи студентів є складною і багатогранною. У теоретичному плані вона знайшла своє відображення у роботах багатьох педагогів і психологів (А.Алексюк, Н.Журавська, Б.Єсипов, С. Кустовський, Л.Онучак, П.Підкасистий, М.Смірнова та ін.). Ці автори розкривають сутність самостійної роботи, її види, форми, дидактичні принципи, визначають роль та функції у загальній системі підготовки фахівця.

Підходи дослідників до визначення сутності, організації, методів самостійної роботи студентів надзвичайно різноманітні. Трактування її сутності насамперед залежить від загальної концепції навчального процесу. Тому науковці самостійну роботу розглядають як метод, форму, засіб, вид навчальної діяльності. Авторами і прибічниками трактування цього поняття в якості означених категорій є В.Буряк, Є.Голанд, С.Гончаренко, Б. Єсипов, І. Ільясов, Л.Журавська, І.Зимня, В. Мороз, П.Підкасистий, Т.Шамова та ін.

Якщо розглядати сутність навчання як процес передачі знань, умінь, навичок і способів діяльності, то самостійну роботу можна вважати засобом закріплення знань, формування умінь і навичок. Якщо навчання трактувати як процес формування пізнавальної активності, то самостійна робота виступає засобом розвитку творчих

здібностей, професійного мислення. Розглядаючи навчання як процес управління формуванням особистості спеціаліста, самостійна робота є способом формування самостійності і активності особистості [1, с.44].

Традиційно самостійна робота розглядалася як складова процесу навчання, хоч в системі шкільної освіти її відносять, як правило, до основних видів позашкільної (домашньої) роботи, у вузі – позааудиторної. За визначенням М.Фіцули, «самостійна робота студента є основним шляхом оволодіння навчальним матеріалом, у вільний від обов'язкових навчальних занять час»[7, с.87]. В. Ягупов трактує як метод навчання, що визначається сукупністю різноманітних прийомів і дій, за допомогою яких самостійно закріплюють і поглиблюють раніше набуті теоретичні знання, практичні уміння і навички, а також оволодівають новими [8, с.126].

Аналізуючи різні визначення самостійної роботи, розглядаємо її як форму професійної підготовки, що здійснюється студентом самостійно за індивідуальним завданням та при методичному керівництві викладача.

Виходячи з особливостей навчальної діяльності у вищій школі, основним завданням самостійної діяльності студентів є формування в них раціональних способів творчого осмислення наукової інформації, розв'язання навчальних завдань і на цій основі – набуття професійних умінь. У підготовці майбутніх педагогів початкової школи завдання самостійної діяльності конкретизуються наступним чином: навчити студентів самостійно розв'язувати педагогічні задачі і аналізувати проблемні ситуації, озброїти їх загальнопедагогічними, методичними та іншими знаннями, без яких неможливе подальше самовдосконалення особистості вчителя. На самостійну роботу майбутніх учителів початкової школи відводиться близько 50%

навчального часу. Цей обсяг зумовлює самостійне опрацювання або доопрацювання більшості тем навчальних дисциплін згідно з робочим планом спеціальності.

Самостійна робота виконує ряд дидактичних функцій : закріплення знань та умінь, отриманих на лекціях, розширення і поглиблення навчального матеріалу, формування умінь та навичок самостійного пошуку інформації, її аналіз, узагальнення, розвиток самостійного мислення шляхом виконання індивідуальних завдань, виконання індивідуальних спостережень, підготовка навчальних посібників, дидактичного матеріалу (схеми, таблиці, ілюстрації, газетні та журнальні статті, презентації). Зазначимо, що останнім часом спостерігається позитивна тенденція перегляду і розширення функцій самостійної роботи, яка стає основою творчого самовираження студента у формі доповіді, виступу на конференції, написанні статті, творчої роботи, курсового, дипломного, магістерського дослідження.

Організація навчання у вищій школі передбачає використання двох форм самостійної роботи студентів: аудиторної та позааудиторної. Аудиторна передбачає організацію самостійної діяльності студентів під час лекцій, семінарських, практичних занять, визначену робочим навчальним планом. Самостійна робота поза аудиторією включає підготовку до практичних, семінарських, лабораторних занять, виконання домашніх самостійних завдань, самостійне опрацювання і доопрацювання програмного матеріалу, а також науково – дослідну роботу студентів [3, с.25].

У педагогічній літературі охарактеризовано багато видів самостійної роботи у залежності від різних класифікаційних ознак. Кожен дослідник роз- глядає типологію самостійних робіт з точки зору тих аспектів, які досліджує. Найчастіше виділяють два основних

види самостійної роботи: репродуктивну і творчу, які тісно взаємопов'язані, оскільки репродуктивні елементи складають основу творчої діяльності. При самостійній роботі репродуктивного характеру викладач дає завдання не тільки опрацювати певний розділ, тему, а також може їх урізноманітнювати: охарактеризувати, описати, визначити, обґрунтувати, прокоментувати, порівняти, скласти план, тези, конспект. Завдання такого характеру, хоч і відносяться більшою мірою до репродуктивної самостійної роботи, сприяють активізації мислительної діяльності студентів, підвищують їх увагу, самостійність у роботі з текстом [5, с.78].

Слід наголосити, що пізнавальна діяльність студентів активізується, якщо завдання самостійної роботи мають творчий характер і безпосередньо пов'язані з їх майбутньою професійною діяльністю. У процесі вивчення педагогічних дисциплін студенти можуть виконувати різноманітні види творчої самостійної роботи: написання творів, розробка конспектів виховних заходів, вирішення педагогічних задач, створення навчальних проєктів. Виконання такого виду робіт дає можливість одночасно вирішувати ряд завдань: закріплення і перевірка знань, формування у студентів професійних практичних умінь і навичок, розвиток творчого педагогічного мислення, формування навичок самоосвіти, таких як уміння відбирати необхідний матеріал, оцінити практичний досвід, планувати і використовувати його у подальшій своїй практичній діяльності.

Дослідник проблеми організації самостійної роботи Б.Єсипов виокремив такі види самостійної роботи за дидактичною метою: самостійна робота з метою набуття нових знань; самостійна робота з метою закріплення знань, умінь, навичок; самостійна робота з метою перевірки знань, умінь, навичок; самостійна робота з метою

формування навичок самоосвіти. Усі ці види самостійної роботи використовуються у підготовці майбутніх учителів початкової школи на різних етапах засвоєння навчального матеріалу. Зокрема, самостійна робота з метою набуття нових знань передбачає: попереднє опрацювання матеріалу лекцій; роботу з підручником; перегляд уроку, записаного на відео з подальшим аналізом; аналіз педагогічної періодики [6,с.87].

Самостійна робота з метою формування нових практичних умінь та навичок допомагає викладачу спрямувати теоретичні знання студентів на розв'язання тих професійних проблем, з якими вони будуть стикатися у педагогічній діяльності. Виробленню професійних умінь і навичок сприяє виконання таких видів завдань аудиторної та позааудиторної роботи майбутніми учителями: аналіз педагогічних ситуацій та розв'язування педагогічних задач; моделювання можливих ситуацій із заданих проблем; розробка планів – конспектів виховних заходів; підготовка лекцій для батьків; розробка анкет для учнів та їх батьків; складання характеристики дитячого колективу чи окремих учнів.

Самостійна робота з метою закріплення знань, умінь, навичок охоплює різноманітні справи творчого і реконструктивного характеру, що допомагають узагальнити матеріал, систематизувати його. У підготовці майбутніх учителів початкової школи цей вид самостійної роботи включає: написання творів - роздумів, творів - есе на педагогічну тематику; написання пам'яток, інструкцій у вигляді методичних рекомендацій, складання порівняльної характеристики методів, форм організації навчання, систем виховання, складання узагальнюючих таблиць.

З метою перевірки знань, умінь, навичок студентів самостійна робота передбачає виконання таких видів роботи : підготовка

відповідей на проблемні питання, рефератів і доповідей, написання контрольних робіт з теоретичними і практичними завданнями. Важливим видом самостійної роботи для майбутніх вчителів початкової школи є самостійна робота з метою формування навичок самоосвіти. Постійне вдосконалення, робота з літературою, поповнення своїх методичних напрацювань є невід'ємною складовою роботи вчителя і демонструє його професійний рівень [6, с.92].

Для того, щоб самостійна робота була ефективно організована та якісно виконувалася студентами, необхідно звертати увагу на мотиви самостійної діяльності, мету виконання самостійних завдань, рівень сформованості навчальних умінь, необхідних для самостійної роботи, правильний добір завдань за змістом та рівнем пізнавальної активності, а також забезпечення зворотного зв'язку в організації самостійної діяльності.

Дослідники означеної проблеми одноставно визнають, що ефективність самостійної роботи значною мірою залежить також від якості організації та керівництва нею викладача, який опрацьовує систему завдань, визначає мету, навчає раціональних прийомів розумової праці, здійснює інструктаж перед виконанням завдань, спостерігає за ходом їх виконання, оцінює результати. Однією з важливих сучасних умов, що впливають на результативність самостійної роботи є навчальне середовище вищого навчального закладу, оснащеність найновішими засобами комунікації та використання новітніх інформаційних технологій [2, с.82].

Таким чином, самостійна робота є важливим етапом професійного становлення майбутнього вчителя початкової школи. Для ефективного формування системи умінь та навичок самостійної роботи важливе не тільки вміле керівництво з боку викладача,

належне методичне забезпечення, але і внутрішнє переконання студента у її необхідності.

Список використаних джерел:

- 1.Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія. Підручник. /А.М.Алексюк.– К., Либідь, 1998.– 560с.
2. Анохін В. Технічне та дидактичне забезпечення самостійної роботи студентів / В.Анохін //Вища школа.– 2015.– №9–10.– С. 82
3. Малихін О. Зміст і сутність самостійної навчальної діяльності студентів: історія і сучасність /О.Малихін // Українська мова і література в школах.– 2014.– №11.– С.25
4. Мороз В.Д. Самостійна навчальна робота студентів: монографія / В.Д.Мороз.– Х.: ХМК, 2003.– 64с.
5. Мулявина Э.В.Самостоятельная работа студентов как средство формирования профессиональных компетенций /Э. Мулявина // Инновации в образовании.– 2014.– №3.– С.78
6. Пидкасистый П.И. Организация учебно – познавательной деятельности студентов. Учебное пособие / П.И. Пидкасистый. – М.: Педагогика. – 2004.–112с.
7. Фіцула М.М. Вступ до педагогічної професії: навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти / М.М. Фіцула.– Тернопіль: навчальна книга – Богдан, 2005.–168с.
8. Ягупов В.В. Педагогіка: нав. пос. / В.В. Ягупов. – К.: Либідь, 2003.– 560с.

Мірошніченко Т.В.

*кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри початкової і дошкільної освіти
ПНПУ імені В.Г. Короленка*

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ЕСТЕТОТЕРАПЕВТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті проаналізовано сутність поняття «особистісно орієнтований підхід», висвітлено проблему підготовки майбутніх учителів до використання засобів естетотерапії з позиції особистісно орієнтованого підходу. Одними із основних шляхів упровадження особистісно орієнтованого підходу у процесі підготовки студентів до естетотерапевтичної діяльності є: дотримання демократичного стилю спілкування у діаді «викладач – студент», перенесення акценту у функціях викладача на позицію фасилітатора; упровадження інноваційних технологій навчання. Формами організації навчального процесу